

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΟ ΚΑΤΑ

ΜΑΤΘΑΙΟΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΩΤΑ.

Ο θεάνθρωπος Ἰησοῦς οὐ μόνον ἀνεχώρησεν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὅταν ὁ Ἰωάννης παρεδόθη εἰς τὴν φυλακήν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς Βηθλέεμ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅταν ὁ Mat. 2. Ἡρώδης ἐζήτει αὐτὸν ἀποκτεῖναι. Παρατηρῶν δὲ ταύτας τὰς δύο ἐπισήμους ἀναχωρήσεις τοῦ Χριστοῦ, βλέπω, ὅτι καὶ Mat. 10. ῥητῶς παρήγγειλεν ἡμῖν ἵνα φεύγωμεν, ὅταν βλέπωμεν διωγμοὺς καὶ κινδύνους· καὶ πείθομα· μέν, ὅτι ταῦτα καὶ παρήγγειλε, καὶ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς πρὸς ἡμετέραν

διδασκαλίαν καὶ παράδειγμα· πλὴν ἐρευνῶν καὶ τὸν λόγον, διὰ τὸν ὅποιον πρέπον ἐσὶν ἵνα φεύγωμεν τοὺς διώκοντας, ὅταν δυνάμῃ, βλέπω, Mat. 22.
40. ὅτι ὁ λόγος οὗτος τεθεμελιώμενος ἐσὶν ἐπάνω εἰς τὴν βάσιν τοῦ νόμου, ἦγουν ἐπάνω εἰς τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης, εξ ἣς « ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται χρέος μανται ». Ὅταν δύνωμαι γὰρ φύγω ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἀγωνίζεται ἵνα βλάψῃ τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχήν μου, ἐγὼ δὲ αὖ φεύγω, ἀλλ' ἵσαμαι σερέος καὶ ἀχλόνητος, τότε γίνομαι σκάνδαλον τοῦ ἄνθρωπου

ἐκείνου· καὶ ἐγὼ μὲν Ἰσως ὡφελοῦμαι ὑπὸ τῆς βλάβης αὐτοῦ διὰ τὴν ἀνδρείαν μου καὶ τὴν ὑπομονήν μου, ἐκεῖνος δὲ βλάπτει ἑαυτὸν καὶ γίνεται ἄξιος τῆς κολάσεως.

“Οταν λοιπὸν οὐ φεύγω ἀπὸ τοῦ προκειμένου διωγμοῦ, δυνάμενος φυγεῖν, τότε οὐκ ἀγαπῶ τὸν πλησίον μου ὡς ἐμαυτόν, ἀλλ’ ἢ ἀγαπῶ ἐμαυτὸν περισσότερον ἐκείνου, ἢ ἀμελῶ καὶ περιφρονῶ τὴν ἐκείνου σωτηρίαν ἐναντίον τῆς ἀποστολικῆς ἐντολῆς,

^{4. Κρ.} ^{24.} ^{Μάρ.} ^{19.} ^{19.} ^{τὸ} ^{κελεύει τὸ} «Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεί-

» τω, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ἑτέρου ἔκαστος», καὶ ἐναντίον αὐτῆς τῆς δεσποτικῆς νομοθε-

σίας, ^{τὸ} ^{κελεύει τὸ} «'Αγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν».

Φανερὸν οὖν ἐστιν, ὅτι ἡ μὲν φυγὴ τῶν κινδύνων καὶ διωγμῶν σηρίζεται ἐπάνω εἰς τὴν ἀγάπην, ἡ δὲ διαμονὴ εἰς τοὺς κινδύνους καὶ διωγμούς ἐστιν ἀθέτησις τῆς ἀγάπης, καθότι γίνεται ἀφορμὴ σκανδάλου εἰς τὸν πλησίον.

‘Αλλ’ ὅτε ἐγώ, λέγεις, οὐκ εἰμὶ τὸ αἴτιον τοῦ σκανδάλου, τότε ἀκολουθῶ τὸν σκοπόν μου καὶ τὸ ἔργον μου, καὶ οἱ ἄλλοι σκανδαλίζωνται, ἐπειδὴ οὐδόλως ἀμαρτάνω.

Ἐσκανδαλίζοντο οἱ ἀπιστοί, ὅταν οἱ θεογόροι ἀπόστολοι ἐκήρυξσαν τὸ εὐαγγέλιον· τί οὖν ἐπρεπεν ἀρά γε ἵνα σιωπήσωσιν οἱ ἀπόστολοι, ἡ ἵνα κρυφθῶσι καὶ φύγωσιν εἰς τὴν ἔρημον; — Οὐχί· οὐδ’ ἵνα σιωπήσωσιν οὐδ’ ἵνα κρυφθῶσι καὶ φύγωσι πρέπον ἦν εἰς τοὺς ἀποστόλους· πρῶτον μέν, ἐπειδὴ περὶ τοῦ κηρύγματος τῆς πίστεως εἶχον αὐτοῖς ἔχουσι δὲ καὶ πάντες οἱ τοῦ εὐαγγελίου κήρυκες, τὸ εἰδικὸν καὶ ἐκπεφασμένον

^{Μάρ.} ^{16.} τοῦ θεοῦ πρόσταγμα, δοτις εἶπε «Πορευ-

» θέντες εἰς τὸν κόσμον ἀπαντα, κηρύξατε » τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει ». προθέψας δὲ καὶ περὶ τῶν μὴ σκανδαλιζομένων καὶ τῶν σκανδαλιζομένων, προσέθηκε τὸ «'Ο πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσε-

^{16.} ^{Μάρ.} ^{16.} » ται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται ». δεύτερον δέ, ἐπειδὴ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα οὐδὲ ἐσκανδάλισεν οὐδὲ σκανδαλίζει πάντας, ἀναρίθμητοι μυριάδες ἀνθρώπων τοῦτο μετὰ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ὑπεδέχθησαν, καὶ ἐπίεισαν, καὶ ἐβαπτίσθησαν, καὶ ἐσώθησαν. Οθεν μεγάλη ἀδικία ἐγίνετο, ἐὰν διὰ τὴν κακίαν τῶν σκανδαλιζομένων ἐπαυς τὸ κήρυγμα, καὶ ἐπομένως ὑσεροῦντο τῆς σωτηρίας οἱ ἀγαθοπροαίρετοι. ὅσοι ἐσκανδαλίζοντο, ἐκεῖνοι οὐκ ἥσαν ἄξιοι οὐδὲ τῆς πίστεως οὐδὲ τῆς σωτηρίας. Περὶ τῶν σκανδαλιζομένων διὰ τὰ τοιαῦτα ἕργα ἀκουσον τί ἐπραττεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Αὐτός, καὶ ἀκριβῶς ἐγνώριζεν, ὅτι τοῦ σταυροῦ τὸ κήρυγμα ἐσκανδαλίζει τοὺς Ιουδαίους, οὐκ ἐπαυσεν ὅμως κηρύττων Χριστὸν ἐσταυρωμένον. «'Ημεῖς δὲ κηρύσ-

^{1- Κρ.} ^{1, 13.} » σομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις » μὲν σκάνδαλον, 'Ελλησι δὲ μωρίαν ». ^{Λπν. 22,} ^{11,} ^{τί} Ακουσον τί εἶπεν ὁ ἀγγελος τοῦ θεοῦ πρὸς τὸν ἐπιστήθιον μαθητήν· «'Ο ἀδικῶν » ἀδικησάτω ἔτι, καὶ ὁ ῥυπῶν ῥυπωσάτω ἔτι, καὶ ὁ δίκαιος δικαιωθήτω ἔτι, καὶ ὁ » ἀγιος ἀγιασθήτω ἔτι ». ^{τί} Ακουσον δὲ περὶ τούτου καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. ^{τί} Οταν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπον πρὸς αὐτόν, ὅτι οἱ Φαρισαῖοι, ἀκούσαντες τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, ἐσκανδαλίσθησαν, τότε ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτούς, εἶπεν «'Αφετε αὐτούς· οὐδηγοὶ εἰσι τυφλοὶ

^{Ματ. 15.}

» τυφλῶν ». Σκανδαλιζέσθωσαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπειδὴ κηρύττεις Χριστὸν ἐσταυρωμένον· ἀφες αὐτούς, μηδέν σοι μέλλει περὶ τοῦ σκανδάλου αὐτῶν· « Ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ » τυφλῶν ». σκανδαλιζέσθω ὁ κακοπροαιρετος ἀνθρωπος, ὁρῶν σε φυλάττοντα τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, ἀφες αὐτόν, μηδέν σοι μέλλει τοῦ σκανδάλου αὐτοῦ· ἀδικησάτω ἔτι ὁ ἀδικος, ἀδικῶν σε· μιαινέτω ἔτι τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὁ μεμιασμένος, σπεύδων διὰ τῆς κακουργίας αὐτοῦ μολῦναι τὴν ψυχήν σου· ἀφες αὐτόν, διότι ὁ δίκαιος, ὁρῶν τὸ καλόν σου παράδειγμα, γίνεται δικαιότερος, καὶ ὁ ἄγιος ἄγιωτερος· σκανδαλιζέσθωσαν οἱ μὲν αἱρετικοὶ καὶ οἱ ἀπιστοι, ἀκούοντές σε κηρύττοντα τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως, οἱ δὲ ὑποκριταὶ καὶ φεῦσται, βλέποντές σε φυλάττοντα τοῦ θεοῦ τοὺς νόμους· ἀφες αὐτούς, μηδέν σοι μέλλει περὶ τοῦ σκανδάλου αὐτῶν· « Ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ » τυφλῶν ».

’Αλλ’ ἐκτὸς τούτων εἰσὶ, λέγεις, καὶ ἄλλαι ὑποθέσεις, διὰ τὰς ὅποιας ἐγὼ οὐδολῶς πρέπει νὰ συλλογίζωμαι τὸ σκάνδαλον. ’Οταν ἐγώ, λέγεις, οὐδὲ νόμον παραβαίνω, οὐδὲ ἀταξίαν ποιῶ, τί πταίω, ἐὰν ὁ ἄλλος, παράλογος ὡν, σκανδαλίζηται; ἐὰν ἐγὼ οὐδὲ ἀμαρτάγω οὐδὲ ἀτακτῶ, σκανδαλίζέσθω ἐκεῖνος, ὅσον ἀν θέλῃ. ’Ω! εἰς τοῦτο σφάλλεις· ἡ τοιαύτη διδασκαλία σου οὐχ ἔστιν ἀποστολική, καὶ ἀκουσον. Εἰς τὸν καιρὸν τῶν ἀποστόλων τινὲς μὲν χωρὶς τινος ἐλέγχου συνειδήσεως ἐτραγον τὰ εἰδωλόθυτα, ἥγουν μέρος τῶν κρεάτων τῶν ζώων τῶν σφαζομένων καὶ προσφερομένων εἰς θυσίαν τοῖς εἰδώλοις· τινές, ὑπὸ τῆς συνει-

δήσεως ἐλεγχόμενοι, ἀπειρέφοντο τὰ εἰδωλόθυτα, νομίζοντες, ὅτι, ὅστις τρώγει ἐξ αὐτῶν, ἀμαρτάγει βαρέως, ὡς συγκοινωνῶν τῇ λατρείᾳ τῶν εἰδώλων· ὁ ἀπόστολος Παῦλος, γράφων περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης πρὸς τοὺς Κορινθίους, πρῶτον μὲν ἀποφασίζει, ὅτι ἡ βρῶσις τοῦ εἰδωλοθύτου αὐτὴ καθ’ ἑαυτὴν οὐδέν εἶναι, ἐπειδὴ οὐδὲ αὐτὸς τὸ εἰδωλον, πρὸς τὸ ὄποιον ἐπροσφέρει· τὸ κρέας ἐκεῖνο, ἔχει ὑπαρξίην πραγματικήν, καθὼς ἔχουσι πάντα τὰ ἐν κόσμῳ πράγματα, οὐδὲ δύναμιν ἔχει οὐδὲ ἴσχυν, ἀλλὰ ξύλον ἐστίν, ἡ λίθος, ἡ χρυσός, ἡ ἀργυρός, ὅνομα ἔχον εἰδωλον· « Περὶ τῆς βρώσεως ^{1. Κρ.} _{2. 4.} » οὖν, λέγει, τῶν εἰδωλοθύτων οἰδαμεν, ὅτι » οὐδὲν εἰδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς » θεὸς ἐτερος εἰμή, εἰς γρ. δεύτερον σημειοῖ, ὅτι οὐκ ἔχουσι πάντες ταύτην τὴν γνῶσιν· διό τινες, νομίζοντες, ὅτι τὸ εἰδωλον ἔχει πραγματικήν ὑπαρξίην, πρώγοντες τὸ εἰδωλόθυτον, μολύνουσι τὴν ἀσθενῆ καὶ ἀμαθῆ αὐτῶν συνειδήσιν· « ^{3. Αλλ’ σύν τὸν πᾶσιν ἡ αὐτ. 7.} Αλλ’ σύν τὸν πᾶσιν ἡ γνῶσις· τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἔως ἀρτι, ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συγείδησις αὐτῶν ἀσθενῆς οὕτω μολύνεται· τρίτον διορίζει, ὅτι, καν τε φάγης καν τε μὴ φάγης τὸ εἰδωλόθυτον, ἐν καὶ τὸ αὐτὸς ἐστιν, οὐδὲ αὐξάνεις δηλαδὴ οὐδὲ ἐλαττοῖς τὴν ἀρετήν σου καὶ τὴν πρὸς τὸν θεὸν παρόργησίαν σου· « Βρῶμα δὲ αὐτ. 8. ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ οὔτε γάρ, ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν, οὔτε, ἐὰν μὴ φάγωμεν, οὐτερούμεθα· ταῦτα δὲ εἰπών, προστίθησιν εὐθύς, προσέχετε δικιας, μήπως ἡ τοιαύτη ἐξουσία καὶ ἐλευθερία προξενήσῃ σκάνδαλον εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας

τὴν προειρημένην γνῶσιν, καὶ ὅντας ἀσθε-

νεῖς κατὰ τὴν συνείδησιν. « Βλέπετε δέ,

» μήπως ἡ ἔξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα

» γένηται τοῖς ἀσθενοῦσι ». διότι, λέγει,

εἴναι τις ἵδη σὲ τὸν ἔχοντα γνῶσιν, κατα-

κείμενον ἐν τῷ βωμῷ τῶν εἰδώλων καὶ

τρώγοντα τὰ εἰδωλόθυτα, στηρίζεται καὶ

ἀποφασίζει καὶ αὐτὸς ἵνα εἰσέρχηται εἰς

τὸ εἰδωλεῖον καὶ ἐσθίῃ αὐτά, καὶ διὰ τὴν

ἀσθένειαν τῆς συνείδησεως αὐτοῦ νομίζῃ,

ὅτι ἐστὶν ἀμαρτία. « Ἐάν γάρ τις ἵδη σὲ

τὸν ἔχοντα γνῶσιν ἐν εἰδωλείῳ κατα-

κείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ, ἀσθε-

νοῦς ὄντος, οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ

εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; » Μετὰ τοῦτο διδά-

σκει εὐθὺς πόσον μεγάλη ἐστὶν ἡ ἀμαρτία

τοῦ τοιούτου σκανδάλου, λέγων « Καὶ

ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ

» σῇ γνώσει, δὶς δὲ Χριστὸς ἀπέθανεν. Οὖ-

» τω δὲ ἀμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς,

» καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν

» ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἀμαρτάνετε ». Διὰ τοῦτο, λέγει, εἴναι ἐγώ, ὅταν τρώγω τὸ εἰδωλόθυτον κρέας, σκανδαλίζω διὰ τούτου τὸν ἀδελφόν μου, οὐχὶ μόνον εἰδω- λόθυτον, ἀλλ’ οὐδὲ κρέας ὀπλῶς οὐ μὴ φάγω πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου.

« Διόπερ, εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελ-

φόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα,

» ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω ». Μετὰ ταῦτα σαφηνίζει πλατύτερον ὅσα εἶπεν. εἴαν, λέγει, ἀνθρωπος ἀπίστος προ-

σκαλέσῃ ὑμᾶς εἰς τὴν τράπεζαν αὐτοῦ, καὶ θέλετε ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν, φάγετε εἴτε ἀν βάλῃ ἐμπροσθεν ὑμῶν, μὴ ἐρωτῶντες εἰδωλόθυτόν ἐστιν, ἢ οὔ, ἵνα μὴ δείξητε,

ὅτι ἐλέγχεσθε ὑπὸ τῆς συνείδησεως, νομί-
ζούτες, ὅτι τὰ εἰδώλα ἔχουσιν ὑπαρξίν καὶ
ἰσχύν, ἐρωτᾶτε δέ, ἵνα ἀναπάύσητε τὴν
συνείδησιν ὑμῶν. « Εἰ δέ τις καλεῖ ὑμᾶς ^{Ἄνθρωπος}, τῶν ἀπίστων, καὶ θέλετε πορεύεσθαι;

» πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε, μη-

» δὲν ἀγακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν ». Ἐάν δμως εὑρεθῇ τις ἐκεῖ, ὅστις ἀναγγείλῃ
ὑμῖν, ὅτι ἡ τροφὴ ἐκείνη ἐστὶν εἰδωλόθυτος,
τότε, λέγει, μὴ φάγετε ἀπ’ αὐτῆς. « Ἐάν ^{Ἄνθρωπος}, δέ τις ὑμῖν εἰπῃ, Τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἐστι,

» μὴ ἐσθίητε ». Ἀλλὰ διὰ τί τοῦτο, ἐν ὅσῳ
ἐκεῖνος ἐσιώπα, ἐγώ, τρώγων, οὐδεμίαν
ἀμαρτίαν ἐποίουν, ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος εἶπεν,
ὅτι ἐστὶν εἰδωλόθυτον, διὰ τοῦτο ἐγένετο
ἡ βρῶσις ἀμαρτία; Οὐχὶ διὰ τοῦτο, ἀλλ’ ἵ-
να μὴ σκανδαλισθῇ ἐκεῖνος ὁ ἀναγγείλας.
« Μὴ ἐσθίητε, λέγει, δὲ ἐκεῖνον τὸν μηνύ-

» σαντα καὶ τὴν συνείδησιν ». ἀλλὰ τίνος
συνείδησιν; τὴν ἐμήν; ἐμὲ οὐδόλως ἐλέγχει
περὶ τούτου ἡ συνείδησις. οὐχὶ διὰ τὴν
ἐμὴν συνείδησιν, λέγει ὁ ἀπόστολος, ἀλλὰ
διὰ τὴν τοῦ ἑτέρου, ἦγουν διὰ τὴν συνεί-
δησιν ἐκείνου, ὅστις, νομίζων, ὅτι, εἴ-
φάγω τὸ εἰδωλόθυτον, ἀμαρτάνω, ἀνήγγει-
λέ μοι, ὅτι ἐστὶν εἰδωλόθυτον. « Συνείδη-
τος δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν
» τοῦ ἑτέρου ».

Ἐκ ταύτης τῆς ἀποστολικῆς διδασκα-
λίας καθεὶς καταλαμβάνει, ὅτι εἰς πᾶν
ἔργον ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα ἔξετάζωμεν οὐ
μόνον τὸ ἔργον καθ’ αὐτό, καὶ κατὰ τὴν
κρίσιν τῆς ἴδιας ἥμῶν συνείδησεως, ἀλλὰ
καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις αὐτοῦ, καὶ κατὰ
τὴν κρίσιν τῆς συνείδησεως τῶν ἀδελφῶν,
τῶν ἐχόντων ἀσθενῆ τὴν συνείδησιν. « Ο-

ταν τὸ ἔργον σου, καὶ κατὰ τοὺς θείους νόμους, καὶ κατὰ τὴν κρίσιν τῆς συγειδήσεώς σου, καὶ τῆς συνειδήσεως τοῦ πλησίου σου, οὐδὲ ἀμαρτίᾳ λογίζηται, οὐδὲ ἀταξίᾳ, τότε τὸ ἔργον σου ἐστὶν ἀναμάρτητον. Ὅταν δὲ τὸ ἔργον σου κατὰ μὲν τοὺς νόμους καὶ τὴν συνειδήσιν σου οὐδὲ ἀμαρτίᾳ κρίνηται, οὐδὲ ἀταξίᾳ, προξενῇ δὲ σκανδαλον εἰς τὸν πλησίον σου, τότε, ἐὰν αὐτὸν πράξῃς, ἀμαρτάνεις, καθότι ^{κατ. 8,} σκανδαλίζεις τὸν πλησίον σου. «Οὕτω δὲ ^{12.} » ἀμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τύποντες αὐτῶν τὴν συνειδήσιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἀμαρτάνετε».

Ἐρεῖται τοῦτο αὐτὸς δὲ τῶν ἀπάντων δεσπότης· ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς αὐτός, ἐπειδὴ οὗτος ἡ τοῦ θεοῦ, καὶ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ ἔξουσιαστής πάσης τῆς κτίσεως, οὐδὲ ἀνομίαν ἐπραττεν οὐδὲ ἀταξίαν, ἐὰν μὴ ἔδιδε τὸ διδραχμον, ἤγουν τὸ τοῖς βασιλεῦσι κατ' ἕτος διδόμενον ἀργύριον· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ οἱ συνάγοντες τὰ διδραχμα, μὴ γνωρίζοντες, ~~ότι~~ ἐστὶν οὗτος τοῦ θεοῦ, ἐσκανδαλίζοντο, ἐὰν οὐκ ἔδιδεν αὐτοῖς τὸ διατεταγμένον ἀργύριον, διὰ τοῦτο, καὶ οὐκ ἐχρεώστει, καὶ οὐκ εἶχεν ἀργύριον, οἵμως, ἵνα μὴ σκανδαλίσῃ αὐτοὺς, ^{Ματ. 17.} ἀπέδωκεν αὐτοῖς αὐτὸν διὰ θαύματος. «Ι-

» να δέ, εἶπε πρὸς τὸν Πέτρον, μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀνάθεντα πρῶτον ἵχθυν ἀρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβών, δος αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σου».

Ἐὰν λοιπὸν τόσον μεγάλη ἀμαρτία (ΚΥΡΙΑΚ. ΕΤΑΓΓΕΛ. ΤΟΜ. Β').

ὑπάρχῃ τὸ σκάνδαλον, ὅταν οὐδὲ ἐξ ἀμαρτίας, οὐδὲ ἐξ ἀταξίας γίνηται, ἀλλ' ἐξ μόνης τῆς γνώμης τοῦ σκανδαλιζομένου προέρχηται, πόση ἀμαρτίᾳ ἐστίν, ὅταν διὰ τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς ἀταξίας ἡμῶν σκανδαλίζωμεν τοὺς ἀδελφούς; Πόσον μεγάλην ἀμαρτίαν ποιεῦσιν ἐκεῖνοι, ὃσοι παρόησίᾳ ἢ εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται εἰς τὰ πορνοστάσια καὶ καπηλεῖα, ἢ συζεύσι μετὰ παρανόμου γυναικός, ἢ ἀδικοῦσι τὸν ὄρφανόν καὶ τὴν χήραν, ἢ δυναστεύουσι, τὸν ἀδύνατον, ἢ κατατρέχουσι τὸν ἀπροσάτευτον, ἢ ἀμελοῦσι τὴν καλὴν παιδαγωγίαν τῶν ἰδίων τέκνων, ἢ καταφρονοῦσι τὰς διατεταγμένας νηστείας, κρεωφαγοῦντες ἀνατριχύντως, καὶ ἐτοιμάζοντες πραπέζας παντοίων βρωμάτων ἀνυποστόλως, καὶ ἀφόβως προτρέποντες καὶ τοὺς ἀλλούς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σκανδαλοποιοῦ αὐτῶν ἔργου, οὐδόλως στοχαζόμενοι πότον βάρος ἔχει ἢ ἀμαρτίᾳ τοῦ σκανδάλου; Καὶ οὐ μὲν ἀπόστολος πᾶσα θεοῦ βοῶς· «Οὐ μὴ ^{1. Καρ. 8. - 13.} φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω»· αὐτοὶ δὲ οὐδὲ ὀλίγας ἡμέρας στέργουσι τὴν ἀποχὴν τοῦ κρέατος, ἵνα φύγωσι τοῦ σκανδάλου τὴν ἀμαρτίαν. Ἀληθῶς πᾶσα νόμου παράδασίς ἐστιν ἀμαρτίᾳ· πλὴν ἡ μὲν ἀμαρτίᾳ ἡ κρυπτὴ βλάπτει μόνον ἐκεῖνον, δῆτις αὐτὴν πράττει, ἡ δὲ ἀμαρτίᾳ ἡ φανερὰ βλάπτει τόσους, δῆσις ἢ βλέπουσιν αὐτὴν ἢ ἀκούουσιν· ἐκ τούτου ἡ μὲν ἀμαρτίᾳ, ἡ κρυψίως γινομένη, ἐστὶ μία ἀμαρτία, ἡ δὲ φανερῶς τελουμένη γίνεται καὶ ἐκαπονταπλάσιος, καὶ χιλιοπλάσιος, καὶ μυριοπλάσιος· πολυπλασιάζεται, λέγω, κατὰ ἀναλογίαν τῶν

βλεπόντων ἢ ἀκουόντων αὐτῆν, καὶ βλαπτομένων ὑπ' αὐτῆς.

Αλλὰ διὰ τί τὸ φανερὸν ἀμάρτημα, ἤγουν τὸ ἀμάρτημα τὸ διὰ τοῦ σκανδάλου, μεταδίδοται τόσον εὔκολα εἰς τοὺς ἀνθρώπους; διότι τὸ κακὸν παράδειγμα, μάλιστα τῶν ἀρχόντων καὶ προεστώτων, τῶν νομιζομένων σοφῶν καὶ ἐναρέτων, ἔξοχως δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνθρώπων, σκεπάζει ὅπωσδήποτε τὴν ἀτιμίαν τῆς ἀμαρτίας, καὶ ἐπισκιάζει τὴν αἰσχρότητα, καὶ διασκεδάζει τὴν δυσφημίαν αὐτῆς· τὸ κακὸν παράδειγμα μάλιστα τῶν ἐπισήμων ἀνθρώπων ἀφαιρεῖ τὴν ἐντροπήν, ἥτις ἐμποδίζει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν αἰσχρῶν πράξεων, καὶ φέρει τὴν ἀναισχυντίαν, τὴν πηγὴν τῆς ἀσωτείας, μαραίνει τὴν δύναμιν τοῦ φόβου τοῦ θεοῦ, ὅστις ἀναγκαιτίζει ἡμᾶς ἀπὸ τῆς τόλμης τῶν πονηρῶν ἔργων, καὶ προξενεῖ τὴν ἀφοβίαν καὶ αὐθάδειαν, τὴν μητέρα πάντων τῶν ἀμαρτημάτων· παύει δὲ καὶ τὴν ἐπίπληξιν τῆς συνειδήσεως, ἥτις ἐστὶν ὁ χαλινὸς τῆς ἀμαρτίας. «Οταν ἐγὼ στοχάζωμαι, ὅτι οὐδεὶς πράττει ἔκεινην τὴν ἀγομίαν, τὴν ὅποιαν μελετῶ νὰ πράξω, τότε συσέλλομαι, ἐντρέπομαι, φοβοῦμαι τὴν πρᾶξιν αὐτῆς· ἀλλ' ὅταν βλέπω, ὅτι καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ἀνυποστόλως ταύτην πράττουσι, ποία μένει εἰς ἐμὲ συζολή, ἣ ἐντροπή, ἣ φόβος;» Έκτὸς τούτου δὲ καὶ αὐτὴ ἡ συνειδήσεις μου παύει τότε τοὺς σφοδροὺς αὐτῆς ἐλέγχους· ἐνι λόγῳ, τὸ κακὸν παράδειγμα διώκει τὰ ἐμπόδια τῆς ἀμαρτίας, καὶ φέρει εἰς ἡμᾶς ὅσα προτρέπουσι καὶ κατακρημνίουσιν εἰς τὸν χάγδακα αὐτῆς. «Ἐκ τούτων οὖν καταλαμβάνομεν τὸ διὰ

τί ἡ φανερὰ ἀμαρτία πολλὰ εὔκολα μεταδίδοται εἰς τοὺς ἄλλους.» Επειδὴ δὲ τοσοῦτον εὔκολα μεταδίδοται καὶ πολυπλασιάζεται ἡ σκανδαλοποιὸς ἀμαρτία, διὰ τοῦτο μέγα ἀμάρτημα λογίζεται ὁ θεός τὸ σκάνδαλον, κανὸν οὐ τοσοῦτον μεγάλη ἡ σκανδαλίζουσα ἀμαρτία. Σιωπῶ τὰ ἄλλα τῆς θείας γραφῆς παραδείγματα, ὅσα τοῦτο ἀποδεικνύουσιν, ἵνα διηγηθῶ ἐν, καθότι αὐτὸν μόνον ἴκανῶς καταπείθει.

Ο Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἄαρὼν ἦσαν δύο ἀνθρώποι τοῦ θεοῦ ἐκλεκτοί, ἀνδρες ἀγίοι, κεκοσμημένοι διὰ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀρετῶν, φίλοι καὶ ἡγαπημένοι τοῦ θεοῦ, καὶ κεχαριτωμένοι ὑπ' αὐτοῦ διὰ πολλῶν καὶ μεγάλων χαρισμάτων. Καὶ περὶ μὲν τοῦ Μωϋσέως ἐμαρτύρησεν αὐτὸς ὁ θεός, λέγων, «Ἐδὲ γένηται προφήτης ὑμῶν ἀριθ.¹² 6, 7, 8.» Κυρίω, ἐν ὁράματι αὐτῷ γνωσθήσομαι, καὶ ἐν ὅπνῳ λαλήσω αὐτῷ· οὐχ οὕτως ὁ θεράπων μου Μωϋσῆς, ἐν ὅλῳ μου τῷ οἰκεῷ πιστός ἐστι· στόμα κατὰ στόμα λαλήσω αὐτῷ ἐν εἶδει, καὶ οὐ διἴανιγμάτων, καὶ τὴν δόξαν Κυρίου εἰδε». Τὸν δὲ Ἅαρὼν ἐξελέξατο ἐκ πάντων τῶν οἰῶν Ισραὴλ, καὶ ἔχρισεν αὐτόν, καὶ ἡγίασε, καὶ ὑψώσεν εἰς τῆς ἀρχιερωσύνης τὸν βαθμόν, καὶ κατέστησεν αὐτὸν μεσίτην καὶ πρεσβευτὴν ὑπὲρ τῆς συγχωρήσεως τῶν ἀμαρτιῶν τοῦ λαοῦ. Τούτους διώσει ὁ θεός ἵνα ὁδηγήσωσι τὸν λαὸν αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, καὶ ἵνα, εἰσελθόντες μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν ἔκεινην, ἀπολαύσωσι τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς. Μετὰ δὲ τὴν τόσην ἀρετὴν αὐτῶν καὶ τὰ τόσα χαρίσματα τοῦ θεοῦ πρὸς αὐτοὺς ἰδοὺς ὁρ-

γίζεται ὁ θεὸς κατ' αὐτῶν, καὶ στερεῖ αὐτοὺς τῆς ἀπολαύσεως τῆς ἐπιθυμητῆς ἐκείνης γῆς. Αὐτοί, ὡς πανάριστοι ἀρχηγοὶ καὶ προεστῶτες πανάγαθοι, νύκτα τε καὶ ἡμέραν τεσσαράκοντα ἔτη κοπιάζουσιν ὑπὲρ τῆς διοικήσεως τοῦ λαοῦ, προκινδυνεύουσιν εἰς τοὺς πολέμους ὑπὲρ αὐτοῦ, ὑποφέρουσι γενναίως τὰς αὐθαδείας, τὰς ὕδρεις, τὰς ἀποστασίας αὐτῶν, ἐπειτα οὐκ ἀπολαμβάνουσι τῆς ἐπηγγελμένης γῆς, ἀλλ' ἀποθυνήσκουσι πρὸν ἣ εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ. Διὰ τί τοῦτο; διὰ τί ὥργίσθη ὁ θεὸς κατὰ τῶν τοσοῦτον ἀγίων καὶ ἐκλεκτῶν καὶ ἡγαπημένων αὐτῷ ἀνδρῶν; διὰ τί κατεπίκρανε τὴν καρδίαν αὐτῶν διὰ τῆς τοιαύτης τιμωρίας; Ἀκούσατε.

Ἐδίψησεν ὁ λαὸς εἰς τὴν ἄνυδρον γῆν τῆς ἐρήμου Σίνη· μνημονεύσας δὲ τῆς Αἰγύπτου, ὕδρισε τὸν Μωϋσῆν, τὸν ἔξαγαγόντα αὐτοὺς ἐκεῖθεν· ὁ δὲ Μωϋσῆς τρέχει εὐθὺς μετὰ τοῦ Ἀαρὼν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ζητῶν τοῦ θεοῦ τὴν βοήθειαν· ὁ θεὸς προστάσσει αὐτοὺς ἵνα συνάξωσι τὸν λαόν, καὶ, λαλήσαντες πρὸς τὴν ἐκεῖ πέτραν ἔξάξωσιν ἐξ αὐτῆς ὕδωρ· συνάγουσιν αὐτοὶ εὐθὺς κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ θεοῦ τὸν λαὸν ἐνώπιον τῆς πέτρας· ἐπειτα, ἐνατενίσας πρὸς αὐτοὺς ὁ Μωϋσῆς, εἶπεν ἀριθ. 20, «Ἀκούσατέ μου οἱ ἀπειθεῖς»· μήπως νομίζετε, ὅτι ἔξάξομεν ὕδωρ ἐκ ταύτης τῆς πέτρας; «Μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύτης ἔξα-» ἔωμεν ὑμῖν ὕδωρ; » Τοῦτο ἐστι τὸ ἀμάρτημα τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἀαρὼν· τοῦτο δὲ οὐκ ἐστιν ἀπιστία, διότι αὐτοὶ ἐπίσευσαν εἰς τοῦ θεοῦ τὸν λόγον, καὶ εὐθὺς ἀριθ. 20, μετὰ τὰ λόγια ταῦτα ὁ Μωϋσῆς «ἐπάταξε

» τὴν πέτραν τῇ ράβδῳ τρίς, καὶ ἐξῆλθεν ὑδωρ πολύ, καὶ ἐπιειν ἡ συναγωγὴ καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν ἢ τοῦτο τὸ ἀμάρτημα οὐκ ἐστι παρακοή, διότι αὐτοὶ ὑπήκουσαν, καὶ εὐθὺς ἐτέλεσαν ὅσα προσέταξεν αὐτοῖς ὁ θεός· τοῦτο τὸ ἀμάρτημα οὐδὲ ἀσπλαγχνία ἐστίν, ἐπειδὴ αὐτοί, ἰδόντες τὸν λαὸν διψῶντα, ἐσπλαγχνίσθησαν ἐπ' αὐτούς, καὶν ὕδριζον αὐτούς, καὶ προσδραμόντες ἐξήτησαν τοῦ θεοῦ τὴν βοήθειαν· οὐδὲ ὑπερηφάνειά ἐστιν, ἐπειδὴ αὐτοὶ μετὰ πάσης τιμῆς συνήγαγον τὸν λαόν, καὶ ἐστησαν αὐτὸν ἐνώπιον τῆς πέτρας· ταῦτα δὲ τὰ λόγια εἰσὶ λόγια ἡ θυμοῦ διὰ τὴν ἀπειθειαν τοῦ λαοῦ, ἡ ἐκδικήσεως διὰ τὰς ὕδρεις, ἡ παραδρομῆς, καθότι ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν, Μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύτης ἔξάξῃ ὑμῖν ὁ θεός ὕδωρ; εἶπον «Μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύτης ἔξάξωμεν ὑμῖν ὕδωρ; » Νόησον ὅποιον καὶ ἀν θέλησ τούτων τῶν τριῶν ἀμαρτημάτων, ἡ τιμωρία οὐ φαίνεται ἀνάλογος εἰς τὸ πταῖσμα· διὰ διάτη λόγια σχεδὸν οὐδενὸς βάρους τοσαύτη τιμωρία εἰς τοιούτους ἀγίους ἄνδρας; Ναὶ τοσαύτη, μάλιστα ἐπειδὴ αὐτοὶ διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν προσδρίαν αὐτῶν ἦσαν τὸ παράδειγμα παντὸς τοῦ λαοῦ· ναὶ τοσαύτη, ἐπειδὴ τὰ λόγια ταῦτα ἐφρέθησαν ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ· «Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν καὶ Ἀαρίθ. 12. ρών, «Οτι οὐκ ἐπιστεύσατε ἀγιάσαι με» ἐναγτίον τῶν οὐών Ἰσραὴλ». Ἀκούεις; «Ἐγαντίον, λέγει, τῶν οὐών Ἰσραὴλ». «Ἐπειδὴ ὑμεῖς, οἵτινές ἐστε τὸ παράδειγμα παντὸς τοῦ λαοῦ, οὐχ ὡς οἱ πιστοὶ δοῦλοι μου ἐδείξατε, ὅτι ἐγώ εἰμι ἀγιος, ἀλλ' ἐτολμήσατε καὶ εἴπατε τοιαῦτα

λόγια ἐνώπιον πάντων τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, λόγια σκανδαλοποιὰ καὶ δυνάμενα καταχρημάτισαι αὐτοὺς εἰς τὸν ἀπελπισμόν, διὰ τοῦτο οὐκ ἐστὲ ἄξιοι εἰσελθεῖν μετ' αὐτῶν εἰς τὴν ἐπηγγελμένην γῆν αὐτοῖς τε

^{Ἄριθμ. 20;} καὶ ὑμῖν· «Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν ^{12.} » καὶ Ἰαρών, ὅτι οὐκ ἐπιστεύσατε ἀγιάσαι με ἐναντίον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο οὐκ εἰσάξετε ὑμεῖς τὴν συναγωγὴν ταύτην εἰς τὴν γῆν, ἣν ἔδωκα αὐτοῖς.

Τοῦτο τὸ παράδειγμα ἀρχετὰ διδάσκει πόσον μεγαλύνει τὴν ἀμαρτίαν τὸ σκάνδαλον· πολλῷ δὲ τούτου περισσότερον τὸ οὐαί, τὸ ὅποιον ἔξεφώνησε ὁ θεάνθρωπος

^{Ματ. 18;} Ἰησοῦς κατὰ τῶν σκανδαλοποιῶν ἀνθρώπων· πων· «Οὐαί, εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δὶ οὖν τὸ σκάνδαλον ἔρχεται». Οὐαί, λοιπὸν εἰς ἐκείνον τὸν ἱερωμένον, διὸ οὐθέως ἔθηκεν ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα διὰ τοῦ φωτὸς τῶν ἐναρέτων αὐτοῦ πράξεων φωτίζῃ πάντας τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ διὰ τοῦ σκότους τῶν πονηρῶν αὐτοῦ ἔργων σκανδαλίζει πάντας τοὺς ἐμπιστευθέντας αὐτῷ ἀδελφούς. Οὐαὶ εἰς ἐκείνον τὸν ἡγεμόνα, τὸν ὄποιον ὁ θεὸς ὑψώσει εἰς τῆς κοσμικῆς ἔξουσίας τὸν θρόνον, ἵνα διὰ τῆς ἡγεμονικῆς καὶ πατρικῆς αὐτοῦ διοικήσεως, καὶ τοῦ θεαρέστου καὶ ἐνδόξου αὐτοῦ παραδείγματος εὐτυχῆ καταστήσῃ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ὀδηγήσῃ αὐτὸν πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου· αὐτὸς δέ, παίγνιον τῶν παθῶν αὐτοῦ γενόμενος, ποιεῖ αὐτοὺς δυστυχεῖς, καὶ σκανδαλίζει τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Οὐαὶ εἰς ἐκείνους τοὺς γονεῖς, εἰς τοὺς ὄποιούς ὁ θεὸς ἔγειρισε τὴν φροντίδα τῆς καλῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων αὐτῶν· αὐ-

τοὶ δέ, ἀντὶ γὰρ παιδαγωγῶσι τὰ τέκνα αὐτῶν διὰ τοῦ καλοῦ παραδείγματος τῶν θεοφιλῶν αὐτῶν ἔργων, κατακρημνίζουσιν αὐτὰ εἰς τὴν ἀπώλειαν διὰ τοῦ σκανδάλου τῆς πονηρᾶς αὐτῶν πολιτείας. Οὐαὶ εἰς ἐκείνον, διστις διὰ ὅποιασδήποτε ἀμαρτίας σκανδαλίζει τοὺς ἄλλους· «Οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δὶ οὖν τὸ σκάνδαλον ἔρχεται». διότι, δισοὶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ αὐτοῦ παραδείγματος βλαψθέντες κολασθήσονται, ὑπὲρ τούτων παρὸ αὐτοῦ ζητήσει οὐθέως λόγον ἐν τῇ φορεϊ ὑμέρᾳ τῆς κρίσεως· «Καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρός ^{18.} » σου ζητήσω, εἶπεν ὁ Κύριος».

Καὶ μὴ νομίσητε, ὅτι τὸ σκάνδαλον τότε μόνον μεγαλύνει τὴν ἀμαρτίαν, διαν βλάψωμεν πολλοὺς ἢ μεγάλους καὶ ἐπισήμους ἀνθρώπους· διότι, καὶ ἐὰν σκανδαλίσωμεν ἕνα καὶ μόνον τῶν μικρῶν καὶ εὔτελῶν ἀνθρώπων, τόσον μεγαλύνεται ἡ ἀμαρτία, ὥστε γινόμεθα ἄξιοι θανάτου· «Ος δὲ ἀν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν ^{6.} _{Ματ. 18,} » τούτων, τῶν πιεσυόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει » αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς ἐπὶ τὸν » τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν » τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης». Διὰ τί δὲ μυλόπετρα εἰς τὸν τράχηλον τοῦ σκανδαλοποιοῦ; — Ἰνα, χωρὶς ἀργοπορίας καταποντισθεὶς εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης, γένηται παντελῶς ἀφανῆς, καὶ ἐξαλειφθῇ ὀλοτελῶς τὸ σκάνδαλον. Διὰ τί δὲ συμφέρει εἰς τὸν σκανδαλοποιὸν δι καταποντισμός; — Διότι, ἐὰν καταποντισθῇ αὐτὸς εἰς τὴν θάλασσαν, οὐ καταποντίζει τοὺς ἄλλους εἰς τὴν κόλασιν. Διὰ τούτων δὲ τῶν δύο πραγμάτων, ἦγουν τοῦ ὄντος

παραδείγματος εὐτυχῆ καταστήσῃ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ὀδηγήσῃ αὐτὸν πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου· αὐτὸς δέ, παίγνιον τῶν παθῶν αὐτοῦ γενόμενος, ποιεῖ αὐτοὺς δυστυχεῖς, καὶ σκανδαλίζει τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Οὐαὶ εἰς ἐκείνους τοὺς γονεῖς, εἰς τοὺς ὄποιούς ὁ θεὸς ἔγειρισε τὴν φροντίδα τῆς καλῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων αὐτῶν· αὐ-

μύλου καὶ τοῦ καταποντισμοῦ, παρέστησεν
ὁ θεάνθρωπος τὸ βάρος καὶ τὸ μέγεθος τῆς
ἀμαρτίας τοῦ σκανδάλου.

’Αλλ’ ἄξια γε μόνος ὁ σκανδαλοποιὸς
κολάζεται, ὁ δὲ σκανδαλιζόμενος καὶ ὑπὸ¹
τοῦ σκανδάλου ὑποσκελιζόμενος καὶ πί-
πτων εἰς τὴν ἀμαρτίαν, μένει ἀθώος καὶ
ἔλεύθερος πάστης τιμωρίας;—Οὐχί· οὐ μόνον
ὁ σκανδαλοποιὸς κολάζεται, ἐὰν μὴ μετα-
νοήσῃ καὶ διορθωθῇ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ
ὑπὸ αὐτοῦ σκανδαλιζόμενοι ὑπόδικοι κο-
λάσεως γίνονται, ἐὰν μὴ φεύγωσι τοὺς
σκανδαλίζοντας κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ
Κυρίου.

’Ἐὰν οἱ φίλοι σου, λέγει ὁ Κύριος, οἱ
τινες ὑπηρετοῦσί σε εἰς τὰς χρείας σου,
καθὼς ἡ χείρ σου καὶ ὁ ποὺς σου· καὶ ἐὰν
ὁ συγγενῆς σου, τὸν διποῖον ἀγαπᾶς καὶ
προσέχεις ὕσπερ τοὺς ὄφθαλμούς σου, ἢ
διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν σκανδαλίζωσι
τὸν νοῦν σου εἰς τὰ περὶ τῆς πίστεως, ἢ
διὰ τὴν αἰσχρότητα τῆς ζωῆς αὐτῶν
σκανδαλίζωσι τὴν θέλησίν σου εἰς τὰ
περὶ τῆς φυλακῆς τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ,
κόφον τὴν συναναστροφὴν αὐτῶν, φύγε
καὶ χωρίσθητι ἀπ’ αὐτῶν· « Εἰ δὲ ἡ χείρ
» σου ἡ διποὺς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκο-
» ψον αὐτά, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καὶ εἰ ὁ
» ὄφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐ-
» τόν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ ». Ὁ φειλιμώτερόν
σοι ἐστιν, ἵνα μείνῃς εἰς τὴν πρόσκαιρον
ζωὴν χωρὶς τῆς ἀντιλήψεως καὶ παραμυ-
θίας τῶν φίλων, καὶ χωρὶς τῆς βούθειας
τῶν συγγενῶν, καὶ οὕτω νὰ εἰσέλθῃς εἰς
τὴν αἰώνιον ζωὴν, ἥ, ἀπολαμβάνων τῆς
τούτων ἐπιστασίας εἰς τὸν πρόσκαιρον

τοῦτον βίον, νὰ τεθῆς ἐπειτα εἰς τὸ πῦρ
τὸ αἰώνιον καὶ εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός·
« Καλόν σοι ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν ἀπο-
» γωλὸν ἢ κυλλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο
» πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ
» αἰώνιον· καλόν σοι ἐστι μονόφθαλμον
» εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο διφθαλμοὺς
» ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ
» πυρός ». Ἀκούετε; κατὰ μὲν τοῦ σκαν-
δαλίζοντος ἐξεφώνησεν ὁ Κύριος τὸ οὐαὶ
καὶ τὸν καταποντισμόν (ταῦτα δὲ σημαί-
νουσι τὴν βαρυτάτην τιμωρίαν, καὶ τὴν
ἀπώλειαν); κατὰ δὲ τοῦ μὴ φεύγοντος τοὺς
σκανδαλοποιούς ἐφοβέρισε πῦρ αἰώνιον καὶ
γέενναν πυρός.

Οὐαὶ λοιπὸν εἰς ἡμᾶς! « Ἀγένδεκτόν ^{Δευτ. 17,}
» ἐστιν, εἶπεν ὁ Κύριος, μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάν-
» δαλα ». Καὶ ἀληθῶς τίς ἐστιν ἐκεῖνος ὁ
άνθρωπος, ὃςτις οὐδέποτε οὐδένα οὐδὲ
τὸν μικρότατον ἐσκανδαλίσει; ἢ τίς ἐστιν
ἐκεῖνος ὁ ἀνθρώπος, ὃςτις ἀποστρέψει
τὸν καύσμαν αὐτοῦ φίλου, ^{ποτέ} ~~ποτέ~~ καὶ
ἀρνεῖται τὸν ἡγαπημένον αὐτοῦ συγγενεῖ,
ὅταν βλέπῃ, ὅτι ὑπὸ αὐτῶν σκανδαλίζε-
ται; Αὐτὴν ἐστιν, ὡς φαίνεται, ἡ μάχαιρα,
περὶ τῆς ὁποίας ὁ Κύριος εἶπε· « Μη, νομί-^{Ματ. 10;}
» σητε, ὅτι ἡλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν
» γῆν· οὐκ ἡλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ
» μάχαιραν. Ἡλθον γὰρ διχάσαι ἀνθρώπουν
» κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα
» κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ γύμφην
» κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς. Καὶ ἐχθροὶ
» τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ ». Οὐαὶ
ἡμῖν! καὶ τίς δύναται σωθῆναι; Ἀλλὰ
διὰ τί τοσούτος ἀπελπισμός; διὰ τί οὐκ
ἀπελπιζόμεθα, ὅταν ἀγούμεν, ὅτι ὁ θεὸς

Θέλει ἵνα ἀγαπῶμεν ἀυτὸν περισσότερον καὶ τῶν φίλων καὶ τῶν συγγενῶν καὶ τῆς ἴδιας ζωῆς ἡμῶν, καὶ ὅτι, ὅστις οὐκ ἀγαπᾷ τοιουτοτρόπως τὸν θεόν, οὐκ ἔστιν αὐτὸς τῆς βασιλείας αὐτοῦ; « Ὁ φιλῶν τὸ πατέρα ἣ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου » ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἣ θυγατέρα ὑπὲρ » ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Καὶ ὅς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ τὸ ὄπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος ». Αὕτη ἡ ἐντολὴ καὶ ὁ χωρισμὸς τὸν σκανδαλοποιῶν φίλων καὶ συγγενῶν ἔν καὶ τὸ αὐτό εἰσι· διότι, ἐὰν ἀγαπᾶς τὸν θεὸν περισσότερον τῶν φίλων καὶ συγγενῶν καὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου, φεύγεις καὶ αὐτοὺς καὶ σεαυτόν, ἥγουν τὰ πάθη σου, ὅταν διὰ τοῦ σκανδάλου αὐτῶν χωρίζωσί σε ἀπὸ τοῦ θεοῦ. « Οτι δὲ ἡ ἐκπλήρωσις ταύτης τῆς ἐντολῆς οὐκ ἔστιν ἔργον ἀδύνατον, πείθει ὁ λόγος· ἐπειδή, ἐὰν ὑπῆρχεν ἀδύνατον, οὐκ ἔζητει τοῦτο ὁ πάνσοφος καὶ δικαιότατος θεός· ἀπέδειξαν δὲ αὐτὸν δυνατὸν μάλιστα πάντων ἀνθρώπων οἱ πανεύφημοι μάρτυρες· διότι ἐξ αὐτῶν πολλὰ τέκνα ἔφυγον τοὺς ἀπίσους αὐτῶν γονεῖς, καὶ πολλοὶ γονεῖς ἐγκατέλιπον τὰ ἀπίστα αὐτῶν τέκνα· ἡ μήτηρ ἔχωρίσθη ἀπὸ τῆς ἀπίστου θυγατρός, καὶ ἡ θυγάτηρ ἀπὸ τῆς ἀπίστου μητρός, καὶ ὁ ἀδελφὸς ἀπὸ τοῦ ἀπίστου ἀδελφοῦ, καὶ ἡ νύμφη ἔφυγεν ἀπὸ τῆς παστάδος τοῦ νυμφίου αὐτῆς, καὶ ἐγκατέλιπον αὐτούς, ἵνα μὴ σκανδαλισθέντες πέσωσιν εἰς τῆς ἀπίστιας τὸ βάρανθρον.

Αὐλὰ διὰ τί φαίνεται ἡ ὑπόθεσις τοῦ σκανδάλου τοσοῦτον δύσκολος; ἐὰν φυ-

λάττης τὴν πίστιν ἀμώμητον, καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ ἀμέμπτως, τινὲς δὲ σκανδαλίζωνται, μηδὲν φρόντιζε περὶ τοῦ τοιούτου σκανδάλου· ἄφες αὐτούς· « Οὐδηγοί ^{Ματ. 15,} _{14.} » εἰσὶ τυφλοὶ τυφλῶν ». Ἐὰν δὲ βλέπης, ὅτι τὸ ἔργον σου σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν σου, σὺ δέ, ἐὰν αὐτὸν ἐγκαταλείψῃς, οὐδὲ τὴν πίστιν ἀθετῆς οὐδὲ τὸν νόμον παραβάνης, τότε ἄφες τὸ ἔργον ἔκεινο, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν σου σκανδαλίσῃς· « Εἰ βρῶμα ^{1. Κορ. 8,} _{13.} » σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάντα γω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω ». « Οταν δὲ συνατάξ τὰ σκάνδαλα καὶ αἰσθάνησαι, ὅτι τὸ σκάνδαλον φέρει σοι τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου τῆς ἀμαρτίας, τότε φύγε, τότε ἀναχώρησον, τότε χωρίσθητι ἀπὸ τοῦ ποιοῦντος τὸ σκάνδαλον· πρόσεχε ὅμως, καὶ παρατήρει ἀκριβῶς ποιά εἰσι τὰ ἀληθῆ σκάνδαλα, ἵνα μὴ νομίζῃς σκάνδαλον ἔκεινο, διέπερ οὐκ ἔσι σκάνδαλον, καὶ σκανδαλίζόμενος παραλόγως, σκανδαλίζεις τοὺς ἄλλους εὐλογοφανῶς· « Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ^{Ρωμ. 16,} _{17.} » ἀδελφοί, λέγει ὁ θεῖος ἀπόστολος, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα, » παρὰ τὴν διδαχήν, ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιεῖς οὐντας· καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν ». Προσοχῆς μόνης καὶ διακρίσεως ἀληθινῆς ἔχει χρείαν καὶ ὁ σκανδαλίζων ἵνα μὴ σκανδαλίζῃ, καὶ ὁ σκανδαλιζόμενος ἵνα μὴ σκανδαλίζηται· « Μὴ οὖν δὸς ὑπνον σοῖς ὅμματα, σι, μηδὲ νυστάξῃς σοῖς βλεφάροις, ἵνα σώζῃ ὡσπερ δορκάς ἐκ βρόχων, καὶ ὡσπερ ὁ ὄργεον ἐκ παγίδος ». Ἀμήν.